

Visszaemlékezés egy távmérős tollából

Ábri Kálmán vagyok, 1950. 06. 28.-án születtem egy kisújszállási kétgyermekes család első gyermekeként. Lakatos szakmunkásvizsga letétele után a tanulmányaim helyszínén, első és egyben utolsó munkahelyemen a helyi Vas-és Faipari Ktsz-ben dolgoztam. A 22 évvel ezelőtti változásokkal egyidőben munkahelyem a KUNFA Kft nevet vette fel, ahol 20 évig voltam ügyvezető igazgató. 2010. 08. 31-el nyugdíjba vonultam, 46 év 10 nap szolgálati idővel. Ebbe a 46 évbe beszámolták a sorkatonai szolgálat 2 évét is, amit Nagyorosziiban töltöttem az MN 7486 alakulatnál. Az internet segítségével újra felidéztem, átéltem a fenti élményeket, köszönhetően az Önök gyűjtő, hagyományörző munkájának.

1970. 06. 28.-án, pontosan a 20.-ik születésnapomon a behívóparanccsal és a szükséges felszereléssel vonultam be Szolnokra, ahol egész nap nagy izgalommal vártuk a döntést, hogy ki hová kerül, milyen messze az otthontól? Szépen fogytak a bevonulók, folyamatosan vonultak el a csapatokhoz kiválasztott újoncok, amikor délután egy kisebb társaság tagjaként egy elegáns, katonás, napszemüveges, korrekt, barátságos tiszt köré kellett gyülekeznünk. Tájékoztatás mindössze annyi volt, hogy nemsoká megyünk a vasútállomáshoz és több órás utazás után, éjszaka érkezünk a helyőrségbe. Utóbb kiderült, hogy ez a titokzatos, szüksézáv ember Valkó József szds. repülésirányító tiszt volt. Ennél többet csak akkor tudtunk meg, amikor Budapesten, Vácon történő átszállás után Nagyoroszi feliratot olvastunk a vasútállomás falán. Soha nem hallottam erről a településről, azt sem tudtam hol vagyunk. A sötét éjszakában autóbusz vitt a helyőrségbe, ahol az újoncok óriási izgalommal és félelemmel, az „öregek” kíváncsian mustrálták egymást, van-e ismerős?

A Hír- Műszer század körletében első éjszaka nem sok alvás volt, és ez nem csak a késői lefekvésnek volt köszönhető, hanem annak is, hogy az egész század (kb. 73 fő) egy hálóban volt, ahol már az is elég volt, ha 4-5 ember horkolásával szórakoztatta a többieket. Sokkoló volt még látni az ágyak végére felkötött gázálarctáskát, a tetejére csatolt sisakkal, az ágyak alatt sorakozó „surranó”-kat.

A másnap reggeli első sorakozónál mindenki bemutatkozott a körlet folyosóján, Császár József szds. századparancsnok, (1971-től Magyar András szds.) Huszák Gábor szds. műszer szakasparancsnok, Csonka Simon alhdgy. lokátor szakasparancsnok, Mészáros István híradós szakasparancsnok, Csuvara őrm. szolgálatvezető. Több tiszthelyettes is volt még a századnál, de nevükre sajnos már nem emlékszem.

Az eskütételt követően megkezdődtek a szakkiképzések, ami számomra nagyon érdekes volt. Annak már nem annyira örültem, amikor a DJA-6 távmérőt két nagy ládában és külön az állványt naponta többször is felállítottuk - elmálháztuk. Érdekes volt a célkövetési gyakorlat valóságos (polgári) repülőre. Később megismertük a lőteret, ami újabb élményt jelentett egy magamfajta alföldi ifjúnak. A hegyek, a lőtér mérete és kiterjedtsége, a közeli Csehszlovákia (messze átláttunk a határon) és az a különleges státusz, hogy mi nem harcoló alakulat voltunk, hanem csak kiszolgáltuk azokat, lövészetük végrehajtásában. A jelképes szöges dróttal körülvett vezetési ponton belül más volt az élet, mint kívül. Nényei László alez. lövészetvezető, Valkó József szds. repülésirányító, a mi parancsnokaink, tábormokok, (akik helikopterrel érkeztek a lövészet megtekintésére) ott járkáltak körülöttünk, érdeklődtek, beszélgettek, közvetlenek voltak a sorállománnyal is. Nényei alez. egy lakókocsihoz hasonlító vezetési pontról adta ki a tűzparancsot, mellette volt a szintén vontatható löelemképző, kissé távolabb a SZON-9 lokátor az aggregátorával és mi, a bekerített rész délkeleti sarkán a DJA-6 távmérővel. Időnként közel hozzánk üldögélt Valkó szds, aki a repülőgép pilótájával tartotta a kapcsolatot. Sokszor használtuk ki a hallott szót, mert tudtuk, hogy honnan és mikor várható a gép érkezése. Nem volt ilyen szerencsénk, amikor szovjet pilóta vezette a gépet, nem értettük a beszédét. Különös, jó érzés volt, egyben felelősség is, hogy a lövészetvezető tervtábláján mindig legyen jelzés, a tükörírással író katonatársunk mindig kapjon adatot időben, a cél közeledtéről. Ezen múltott, hogy egy átrepülés alkalmával ki tudják-e adni a tűzparancsot. Elengedhetetlen volt a jó együttműködés a lokátor kezelők és távmérősök között. Kevésszer, de azért előfordult, hogy átrepült a cél a lőtér fölött, mi meg csak kapkodtuk a fejünket, hogy merről jön a repülő zúgása? Az égbolt állandó kémlelése, a cél keresése mai napig tartó nyomot hagyott bennem, ugyanis ha repülő zúgását hallom, ösztönösen az ég felé tekintek és, ha van alkalmam megnézem a nyilvános internetes oldalon, hogy az a gép - amit látok - melyik légitársaság gépe, honnan-hová tart, milyen magasan és milyen sebességgel repül. A 3x8 hónap alatt mindig távmérős voltam. Eleinte oldalirányzóként, majd középen un. 1-es kezelőként. A nyári melegekben bárki ránk ismerhetett, mert a fekete gumi nyomot hagyott a homlokon és orrnyergem. Ezért belső zsargonként „kályhacsövesek”-nek hívták a távmérősöket. Az ütegek jöttek-mentek, különböző löfeladatokat hajtottak végre, mi meg csak azt emlegettük, hogy mennyivel jobb helyre kerültünk, mint egy üteghez beosztott távmérős. Nagyon látványos volt a célsárcányra, a mozgó harckocsi atrappra, az ejtőernyőre történő lövészet. Nem felejttem el azt az esetet, amikor a SILKA első éles lövészetét

tartották, célsárkányra. Sok tábornok, külföldi megfigyelő volt jelen, jött is a cél, de a technika nem akart megszólalni.

Volt is nagy sürgés – forgás a hiba megfejtésére. Kiderült, hogy a kezelők egy kivétellel mindent jól csináltak, mindössze a torony felnyíló ajtaját nem megfelelően zárták be és az elektronika letiltotta az elsütő szerkezet működtetését. Amikor aztán ontani kezdte a 4 cső a lövedékeket, félelmetes volt és még a sorkatonák szemében is leértékelődött a rendszerben lévő SZ-60 szerepe egy esetleges éles bevetésben. Az éjszakai lövészet sokkal izgalmasabb egyben látványosabb volt. A távoli fények és csillagok között megtalálni a célt úgy, hogy reflektorát csak néhány másodpercre villantotta fel, hát nem volt egyszerű. A tüzelés alkalmával viszont a nyomjelzős lövedékek egy óriási világító karácsonyfává változtatták a Börzsöny fölötti égboltot, nagyon szép volt. Éjszakai lövészet szünetében a holdat csodáltuk, a felszínén jól látható kráterekkel 24-szeres nagyítással, nappal meg a málna és eper földön szorgoskodó lányokat. Láttuk több fegyver tesztjét, részese voltam 1971-ben a kísérleti géppisztolyos lövészetnek, amikor új irányzékot próbáltunk.

Két lövészet között részt vettünk az objektumok őrzésében, besegítve az Őrszázadnak. Általában a lőszerraktárnál és a kutaknál voltam szolgálatban. Érdekes tapasztalatokat szereztem és aki nem éli át elképzelni sem tudja, hogy a fegyveres őr jobban fél, mint akinél nincs fegyver. Igazi célpont voltam egy esetleges rossz szándékú betolakodónak, hiszen nálam fegyver volt, aminek megszerzése elsődleges célja lehetett volna. Szerencsére semmilyen rendkívüli esemény nem történt, de az éjszaka csendjében megszólaló bagoly, vagy a száraz avarban lopakodó őz, vaddisznó okozott izgalmas perceket. A kút őrsnél, a hosszú és jelentős szintkülönbséggel kijelölt felállítási útvonalon egy őr volt kint és mozgási körlete éppen a villanyoszlopok alatt vezetett, a kb. 10 méterre lévő kerítés meg sötétben volt. A lőszerraktáraknál lévő őrök mozgási körletéből gyönyörű rálátás volt Borsosberényre és a fehér füstöt eregető kismozdonyra, ami 2-3 kocsiával zakatolt Balassagyarmat és Vác között. Az esti sötétben csak a világító vonatablakok látszottak és hát az őrkatónának 300 km-re szeretteitől volt alkalma és ideje elgondolkodni, mennyivel jobb lenne a vonaton ülni, mit csinálhatnak az otthoniak?

A szovjet csapatok elszállásolása sátrakban történt. Előtte sosem láttam, hogy a félig földbe vájt (ásott) sátorban hogyan lehet élni heteken át. Ekkor tudtuk igazán értékelni a mi elhelyezési körülményeinket, ami nagyságrendekkel jobb volt a látottaknál. Hetente ugyan egyszer volt melegvíz a központi fürdőben, ahol a tisztacsere is történt, de a körletben egy fatüzeléses boilerben lehetett melegvizet csinálni. Meg kell jegyeznem, hogy ennek

beüzemelése nem volt mindennapos. Nálunk a kantinban lehetett sört kapni, náluk a tiszti kantinban sem. Nem volt ritka egy-egy szovjet tiszt felbukkanása a söröző magyarok között. Igazából nem volt engedélyezve a tábor látogatása, de nyugalmas vasárnapon azért csábított bennünket a kíváncsiság meg az üzlet, hiszen néhány akt fotóért már karórát lehetett szerezni.

Részt vettünk a helyőrség felújítási és építési munkálataiban. A lövészetre érkező csapatoknak a meglévők mellé még újabb barakkot építettünk. 1972-ben megkezdődött a munka a lőtérén, az új vezetési ponthoz Ludányhalásziból hordtuk a kisméretű téglát, közvetlenül a téglagyárból. A nyitott platós Csepelen – heteken át - én voltam a 4 rakodó egyike. Közben az alapozási, mélyépítési munkák is folytak a vezetési ponton. A földalatti tároló több napig tartó betonozását folyamatosan kellett végezni. Felváltva aludtunk a beton kötésének beindulásától felmelegedett zsaludeszkák között. A föld feletti építmény, a falazás, a befejező munkát leszerelésem után történtek. A SILKA gyakorlóter kialakításában kevésbé vettem részt.

Összességében szívesen emlékszem a katonai szolgálat alatt szerzett tapasztalatokra, élményekre, előljáróimra, katonatársaimra, akik sosem bántottak indokolatlanul. A félelem, a honvágy leküzdése, a szabadság korlátozása megszállásította a fiatalokat, nőtt az önbizalom, a kitartás, a felelősségvállalás, a rend és fegyelem iránti érzékenység. Ez a lecke hiányzik a mai ifjúság felnőtté válásának folyamatából. Érdekes visszagondolni, hogy a feladat sikeres végrehajtása iránti közös felelősség, az egymásrautaltság mennyire megváltoztatja a kapcsolatokat. Éles helyzetben (lövészet) a tisztek, tiszthelyettesek, és a sorállomány teljesen emberi hangon, kollégaként, egy civil munkahely hangulatát idéző együttműködésben dolgoztak a sikerért. Persze parancsok hangzottak el előírás szerint, de a feladat végrehajtása után megköszönték egymás munkáját, kezet fogtak, együtt örültek az eredménynek. Szívesen emlékezem az első századparancsnokra, Császár szds-ra, aki keveset beszélt, viszont a hegyes, fekete bajuszának sodorgatásával és rágásával annál többet elárult hangulatáról. A későbbi parancsnok Magyar András szds. már több beszéddel próbálta jobb belátásra bírni beszélgető partnerét. Vagy Huszák Gábor szds. a műszerszakasz parancsnoka igazi katona ember volt. Víg kedélyű, hangosan beszélő, beosztottjai mellet az utolsó lehetőségig kiálló katona volt, aki akkor is összecsapta a sarkát, amikor a helyőrség parancsnok, vagy a törzsfőnök hívta telefonon. Csonka Simon alhdgy a lokátor szakasz parancsnoka éppen az ellenkezője volt. Testalkata, mozgása, versenysúlya, vagánysága egyáltalán nem hasonlított előbbi parancsnok társára. Az álláspontjához akkor is

ragaszkodott, amikor már nem kellett volna, nem volt gyakorlatias ember, viszont a beosztottjaiért ugyanúgy küzdött, jó emberi kapcsolatot ápolt. Érdekelte a katonák magánélete (civil élete) és kiállt beosztottjaiért. Mészáros István törm. a híradó szakasz parancsnoka nem annyira katonás, inkább szakember volt. Minden helyzetben feltalálta magát, gyorsan döntött a probléma megoldásáról. Beosztott katonái hamar megszerették és elsajátították feladataikat. Nem volt annyira barátkozó, annál eredményesebb. Ő volt, aki elhitette katonáival, hogy a legfontosabb az, amit Ők csinálnak, a műszerek, távmérősök, lokátorosok csak utánuk kullognak a ranglétrán. A szolgálatvezető Csuvara őrm. egy igazi huncut ember volt, lehet éppen ezért Ő állt a legközvetlenebbi kapcsolatban a század sorállományával. Sok emlék ugrik még elő a 24 hónap eseményeiből, de nem kívánom tovább igénybe venni eddig kitartó türelmét. Bízom abban, hogy egy sorállományú honvéd visszaemlékezése nem áll messze az Önök tapasztalataitól. 40 év távlatából a részletek már kissé homályosabbak, ezért előfordulhatnak pontatlanságok a fenti visszaemlékezésben, bár remélem nem sok ilyen van (bizonytalan vagyok kissé, hogy már bevonulásomkor is Csonka alhdgy. volt-e a szakaszparancsnok?).

1972. 06. 22.-én aztán elfogyott az „öreg” katonák által naponta vágott szabócenti. A megőrzött kis centiket a magasba repítettük az időjelzőnél lévő sorompónál, az Ő segítségével feltöltött léggömbben. Egy fehér transzparenst kötöttünk a mozdony elejére - minden leszerelő aláírásával - és elindultunk Budapestre, ahová aznap több leszerelő vonat is érkezett.

Leszerelésem óta egyszer jártam Nagyorosziban és környékén, 1983.05.21. és 06.06. között, amikor - tartalékosként – a karcagi alakulattal, több napos megpróbáltatás után Drégelypalánkra értünk és éles lövészetet hajtottunk végre. Csak ugye most más volt a helyzet, mivel a 4. lőállásban volt a felállítási helyem, nem a vezetési ponton, ZDN távmérőt akasztottak a nyakamba és be kellett állni az ütegállás közepébe, meg a barakkban laktunk nem a kőépületben. Azért felemelő, jó érzés volt újra átélni a lövészet feszültségét egyben varázsát. Viszont a volt körletemben idegennek éreztem magam, nem ismertem senkit, engem sem ismertek, nem is nagyon értették mit keresek ott? A helyszínhez, az emlékekhez, a régi arcok hiányoztak.

Kisújszállás, 2012. 06. 05.

Ábri Kálmán honv.

5310 Kisújszállás, Ifjúság útja 6.